

Valstybinio audito ataskaitos santrauka

**FINANSINĖS RIZIKOS VALDYMAS
VALSTYBĖS VALDOMOSE ĮMONĖSE IR
VIEŠOSIOSE ĮSTAIGOSE**

2014 m. birželio 30 d. Nr. VA-P-60-1-7

SANTRUMPOS IR SĄVOKOS

Diversifikavimas – riziką mažinanti išteklių paskirstymo strategija. Finansų srityje diversifikavimo reikalavimai taikomi instituciniams investuotojams nurodant jiems investavimo į tam tikrus vertybinius popierius ir turtą limitus. Diversifikavimo pagrindas – prielaida, kad skirtingo turto vertė kinta priešingomis kryptimis¹.

Emitentas – privati įmonė ar valstybės institucija (Finansų ministerija, centrinis bankas), leidžianti pinigų ar vertybinius popierius².

Finansiniai ištekliai – tai piniginės formos išraiškos dalis, skiriama ekonominio, ūkinio vystymo finansavimui. Finansiniams išteklių šaltiniams priklauso piniginių lėšų šaltiniai, vertybiniai popieriai, pinigų rinkos fondai (pinigai), dotacijos, subsidijos ir kiti negrąžintini lėšų šaltiniai³.

Finansų inžinerijos priemonė – Reglamento Nr. 1083/2006 44 straipsnyje numatyta priemonė⁴. Finansų inžinerijos priemonės įgyvendinamos pagal finansų inžinerijos priemonių įgyvendinimo ir finansavimo sutartis. Finansų inžinerijos priemonės galutinis naudos gavėjas – fizinis arba juridinis asmuo, finansuojamas finansų inžinerijos priemonės valdytojo, įgyvendinančio finansų inžinerijos priemonę.

Gairės – Rekomendacinės finansinės rizikos valdymo gairės valstybės valdomoms įmonėms.

Kredito reitingas – subjekto, skolos ar finansinio įsipareigojimo, skolos vertybinių popierių, privilegijuotųjų akcijų ar kitų finansinių priemonių arba tokios skolos ar finansinio įsipareigojimo, skolos vertybinių popierių, privilegijuotųjų akcijų ar kitų finansinių priemonių emitento kreditingumas pagal nustatytą ir apibrėžtą reitingo kategorijų vertinimo skalę⁵. Ataskaitoje minimi bankų kredito reitingai – ilgalaikio skolinimosi kredito reitingai.

Piniginiai ištekliai – įmonės turtas, išreikštas pinigų forma.

Valstybės valdomos įmonės – valstybės įmonės, viešosios įstaigos, akcinės bendrovės ir uždarnosios akcinės bendrovės, kurių kontrolinio akcijų paketo (50 proc. akcijų ir 1 akcija) savininkai arba steigėjai yra valdžios sektoriui priskiriami ūkio subjektai⁶.

---

¹ „Verslo žinių“ žodynas, prieiga per internetą <http://zodynas.vz.lt/Diversifikavimas>.

² „Verslo žinių“ žodynas, prieiga per internetą <http://zodynas.vz.lt/emitentas>.

³ Martinkus B., Žilinskas V. Ekonomikos pagrindai. Kaunas, 2001, 524 p.; Gineitienė Z., Korsakaitė D, Kučinskienė N, Tamulevičius J. Verslas. Vilnius, 2003. P. 153–155.

⁴ Lietuvos Respublikos finansų ministro 2008-10-24 įsakymu Nr. 1K-334 patvirtintos Finansų inžinerijos priemonių administravimo ir finansavimo taisyklės, 3 p.

⁵ 2009-09-16 Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1060/2009 dėl kredito reitingų agentūrų, 3 str. 1 d. a punktas.

⁶ Finansų ministerija, Ūkio ministerija. Rekomendacinės finansinės rizikos valdymo gairės valstybės valdomose įmonėse, 2012 m. Pagal Valstybės turtingų ir neturtingų teisių įgyvendinimo valstybės valdomose įmonėse tvarkos aprašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012-06-06 nutarimu Nr. 665, viešosios įstaigos nepriskiriamos valstybės valdomoms įmonėms.

SANTRAUKA

Valstybei yra aktualu, kad ne tik valstybės piniginiai ištekliai, bet ir kiti su valdžios sektoriumi susiję – valstybės valdomų įmonių – finansiniai ištekliai būtų valdomi efektyviai.

Efektyvaus finansinės rizikos valdymo klausimas tapo ypač aktualus po 2011 m. įvykusio „Snoro“ banko bankroto, dėl kurio lėšų prarado 34 valstybės įmonės, valstybės valdomos akcinės bendrovės ir uždarnosios akcinės bendrovės. Prarastų lėšų suma viršijo 207 mln. Lt⁷.

Siekiant pagerinti valstybės valdomų įmonių piniginių išteklių valdymą, remiantis tarptautinės gerosios praktikos pavyzdžiais⁸ 2012 m. Finansų ministerijos iniciatyva buvo parengtos Rekomendacinės finansinės rizikos valdymo gairės valstybės valdomoms įmonėms, kurių tikslas – rekomenduoti esminius principus, taikytinus formuojant valstybės valdomų įmonių finansinės rizikos valdymo politiką.

Finansinės rizikos valdymo gairių sukūrimas paskatino įmones reglamentuoti finansinės rizikos valdymą: 55 proc. audito metu vertintų įmonių, turinčių finansinės rizikos valdymą reglamentuojančius dokumentus, juos patvirtino paskelbus gaires.

Audito tikslas – įvertinti, ar valstybės valdomos įmonės taiko finansinės rizikos valdymo priemones:

- ar nustatyti finansinės rizikos valdymo principai;
- ar laikomasi nustatytos finansinės rizikos valdymo tvarkos;
- ar nesant nustatytos finansinės rizikos valdymo tvarkos, finansinė rizika yra valdoma;
- ar įsigyjant bankų ir finansines paslaugas, vadovaujamosi Viešųjų pirkimų įstatymo⁹ nuostatomis;
- ar lėšų sąskaitose ir reikalavimo teisių įkeitimas yra efektyvi lėšų apsaugos priemonė kredito įstaigos bankroto atveju;
- ar pakanka viešai skelbiamų duomenų apie komercinių bankų kredito rizikos rodiklius bankų patikimumui įvertinti.

Auditą atlikome Finansų ministerijoje, Ūkio ministerijoje, Viešųjų pirkimų tarnyboje, 29-iose valstybės įmonėse, akcinėse bendrovėse, uždaruosiose akcinėse bendrovėse, viešosiose įstaigose. Informaciją rinkome 9-iose ministerijose¹⁰, kurių ministrų valdymo sričiai priskiriamos vertintos įmonės. Atlikome valstybės įmonių, akcinių bendrovių, uždarytųjų akcinių bendrovių ir viešųjų įstaigų apklausą dėl viešųjų pirkimų taikymo įsigyjant bankų ir investavimo paslaugas.

Audituojamas laikotarpis – 2012–2013 m., pokyčių analizei atlikti naudojome ir 2014 metų duomenis.

Įvertinę audito metu surinktus įrodymus, pateikiame išvadas ir rekomendacijas.

---

⁷ Valdymo koordinavimo centro 2014 m. sausio mėnesį turimais duomenimis.

⁸ Department of Finance Canada. Financial Risk Management Guidelines For Crown Corporations. Prieiga per internetą <http://www.fin.gc.ca/activty/pubs/frmcc-grfse-eng.asp>

⁹ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas, 1996-08-13 Nr. I-1491 (2005-12-22 įstatymo Nr. X-471 redakcija).

¹⁰ Aplinkos, Energetikos, Kultūros, Susisiekimo, Sveikatos apsaugos, Švietimo ir mokslo, Teisingumo, Vidaus reikalų, Žemės ūkio ministerijos.

IŠVADOS

1. Valstybės valdomos įmonės, valdydamos piniginius išteklius ir atlikdamos kitas įmonių veiklai užtikrinti būtinas finansines operacijas, patiria finansinę riziką, tačiau audito metu įvertinus 29 įmones nustatyta, kad valstybės valdomose įmonėse finansinė rizika valdoma nepakankamai – skiriama per mažai dėmesio finansinės rizikos valdymo politikai suformuoti ir jai įgyvendinti:
  - 1.1. 31 proc. vertintų įmonių, kurios priklauso vidaus reikalų, žemės ūkio, sveikatos apsaugos, švietimo ir mokslo, finansų ir kultūros ministrų valdymo sritims, neturi finansinės rizikos valdymą reglamentuojančio įmonės dokumento. Dvi vidaus reikalų ir švietimo ir mokslo ministrų valdymo srities įmonės nepasitvirtino finansinės rizikos valdymą reglamentuojančio dokumento net ir po to, kai bankrutavus bankui „Snoras“, prarado beveik 17 mln. Lt (1.1 poskyris).
  - 1.2. Beveik pusėje įmonių neregamentuotas finansinės rizikos valdymo procesas:
    - 48 proc. įmonių nepaskirti asmenys ir (ar) padaliniai, atsakingi už pasiūlymų investuoti rengimą, teikimą ir sprendimų priėmimą;
    - 44 proc. įmonių nenumatyta atskaitomybė įmonių valdymo organams už investavimą (1.1 poskyris).
  - 1.3. 28 proc. įmonių nenustatyta, į kokias finansines priemones jos gali investuoti laikinai laisvas įmonės lėšas (1.2 poskyris).
  - 1.4. Finansinės rizikos valdymo limitus nustatė tik įmonės, turinčios patvirtintą finansinės rizikos valdymą reglamentuojantį įmonės dokumentą (1.3 poskyris).
  - 1.5. Įmonės skiria nepakankamai dėmesio finansiniams ištekliams diversifikuoti: 31 proc. vertintų įmonių finansinių išteklių nediversifikuoja pagal ūkio subjektus arba diversifikuoja juos menkai (1.3 poskyris).
2. Nėra aišku, kaip taikyti Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatas, valdant finansinę riziką ir įsigyjant bankų ir investavimo paslaugas, todėl įmonės ne visais atvejais laikosi Viešųjų pirkimų įstatymo reikalavimų (2 skyrius).
3. Viešųjų pirkimų įstatyme ir viešojo pirkimo vertės apskaičiavimo metodikoje nenurodyta, kaip apskaičiuojama pirkimo vertė įsigyjant bankų ir investavimo paslaugas ir gaunant pajamų. Todėl įmonės nepriskiria investavimo į terminuotuosius indėlius paslaugoms, kurioms taikomos Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatos, arba pasirenka netinkamą pirkimo būdą (2 skyrius).
4. Įmonėms sudėtinga laiku įvertinti bankų būklės pokyčius ir komercinių bankų patikimumą, nes ne visais atvejais aišku, ar kredito rizikos rodikliai yra aktualūs: ne visi banko kredito rizikos rodikliai yra skelbiami viešai, ne visi bankai nurodo kredito reitingą ir (ar) jo patvirtinimo datą (4 skyrius).

REKOMENDACIJOS

Lietuvos Respublikos Vyriausybei ir ministerijoms¹¹

Siekiant geresnio finansinės rizikos valdymo valstybės valdomose įmonėse:

1. Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir ministrų valdymo sričiai priskirtas įmones informuoti apie audito rezultatus ir įpareigoti parengti finansinės rizikos valdymą reglamentuojančius dokumentus ar peržiūrėti ir, esant poreikiui, patikslinti esamus, atsižvelgiant į Finansinės rizikos valdymo gairėse valstybės valdomoms įmonėms pateiktas rekomendacijas (1 išvada).

Viešųjų pirkimų tarnybai

Atsižvelgiant į tai, kad Viešųjų pirkimų tarnybos funkcijos yra prižiūrėti, kaip laikomasi Viešųjų pirkimų įstatymo, bei teikti metodinę pagalbą viešųjų pirkimų klausimais ir rengti įstatymui įgyvendinti reikalingas rekomendacijas:

1. Bendradarbiaujant su Finansinės rizikos valdymo gairių valstybės valdomoms įmonėms rengėjais – Finansų ministerijos ir Ūkio ministerijos specialistais, parengti rekomendacijas, kuriomis vadovaudamosi valstybės valdomos įmonės galėtų įgyvendinti Rekomendacines finansinės rizikos valdymo gaires, nepažeisdamos Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatų, įskaitant planuojamą tiesioginį skolinimą Finansų ministerijai, imsiančiai paskolas valstybės vardu (2 išvada).
2. Patikslinti pirkimo vertės apskaičiavimo, įsigyjant bankų ir investavimo paslaugas, reglamentavimą, įtraukiant atvejus, kai, įsigijusi tokias paslaugas, įmonė gauna pajamų (3 išvada).

Rekomendacijų įgyvendinimo priemonės ir terminai pateikti šios ataskaitos 2 priede „Rekomendacijų įgyvendinimo planas“.

---

¹¹ Aplinkos, Energetikos, Finansų, Kultūros, Susisiekimo, Sveikatos apsaugos, Švietimo ir mokslo, Teisingumo, Ūkio, Vidaus reikalų, Žemės ūkio ministerijoms. Kitos ministerijos – Užsienio reikalų, Socialinės apsaugos ir darbo bei Krašto apsaugos – apie audito rezultatus ir rekomendacijas bus informuotos Valstybės kontrolės raštu.